

ROME EN JULIA

REISROMAN

SUZANNA & DAVID

ROME EN JULIA

REISROMAN

BRUNO VANTOMME

© 2021 Bruno Vantomme

Omslag: Dit schilderij komt uit de Romeinse *Villa della Farnesina*, slaapkamer D, rechterwand, linkerkant. Zo'n 2000 jaar geleden stond deze villa aan de oever van de Tiber, ongeveer op de plek waar sinds 1510 de even prachtige *Villa Farnesina* staat. In de 19de eeuw werd het Romeinse fresco gered: je vindt het nu in het indrukwekkende *Palazzo Massimo*.

Met dank aan het Italiaanse Ministerie van Cultureel Erfgoed en Activiteiten en van Toerisme

Su gentile concessione del Ministero per i Beni e le Attività Culturali e per il Turismo - Museo Nazionale Romano.

ISBN 9789464350623

Contact: brunovantomme@hotmail.com

Dit boek is opgedragen aan alle (Rome)reizigers.

Natuurlijk ben ik Suzanna en David dankbaar voor het delen van hun verhaal. Daarnaast bedank ik iedereen die ooit proeflezer van (een deel van) het manuscript is geweest

... zelfs diegenen die - terecht - aandrongen op kaartjes ;-)

... zeker *legend* Luc Verhuyck

... in de eerste plaats - en ook om ontelbare andere redenen - Lynn.

Voor liefhebbers (Negeer gerust.)

In de vijfde eeuw schreef Macrobius: *

*‘Itaque inter amicos dixit duas habere se filias delicatas,
quas necesse haberet ferre,
rem publicam et Iuliam.’*

‘Daarom zei hij onder vrienden dat hij twee *delicate* dochters had,
die hij moest verdragen:
de Romeinse staat en Julia.’

‘*delicatas*’ is een vorm van het bijvoeglijk naamwoord ‘*delicatus*’.
Zoals veel Latijnse woorden heeft het veel betekenissen:

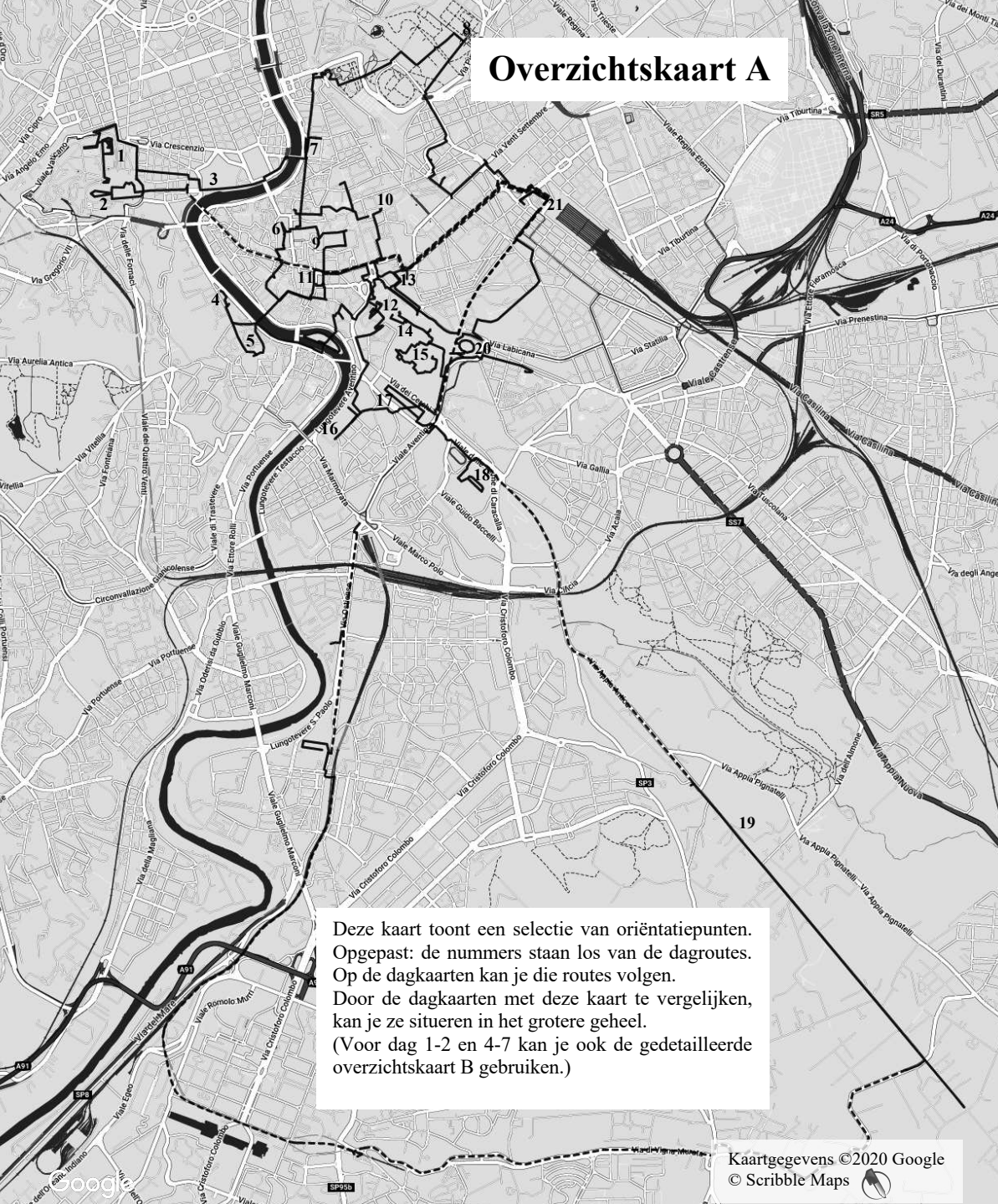
verrukkelijk, aantrekkelijk, aanlokkelijk, elegant, verfijnd, luxueus,
lekker, overdadig;
zinnelijk, wellustig, genotzuchtig, frivol;
verwend, vertroeteld, kieskeurig;
zacht, teer, fijn, heerlijk.

Het kan ook gebruikt worden als zelfstandig naamwoord,
met de betekenis ‘lieveling’. **

* *Saturnalia* 2.5.4

** *Woordenboek Latijn / Nederlands*,
Hoofdredacteur prof. dr. Harm Pinkster,
Amsterdam University Press.

Overzichtskaart A

Deze kaart toont een selectie van oriëntatiepunten. Opgepast: de nummers staan los van de dagroutes. Op de dagkaarten kan je die routes volgen. Door de dagkaarten met deze kaart te vergelijken, kan je ze situeren in het grotere geheel. (Voor dag 1-2 en 4-7 kan je ook de gedetailleerde overzichtskaart B gebruiken.)

Kaartgegevens ©2020 Google
© Scribble Maps

- 1 Musei Vaticani
- 2 Sint-Pieters
- 3 Engelenburcht
- 4 Villa Farnesina
- 5 Trastevere
- 6 Piazza Navona
- 7 Ara Pacis

- 8 Galleria Borghese
- 9 Pantheon
- 10 Trevifontein
- 11 Kattenplein
- 12 Capitool
- 13 Markten van Trajanus
- 14 Forum Romanum

- 15 Palatijn
- 16 Aventijn
- 17 Circus Maximus
- 18 Thermen van Caracalla
- 19 Via Appia Antica
- 20 Colosseum
- 21 Termini

Stamboom

Een stamboom van de belangrijkste historische personages vind je na de derde dag.

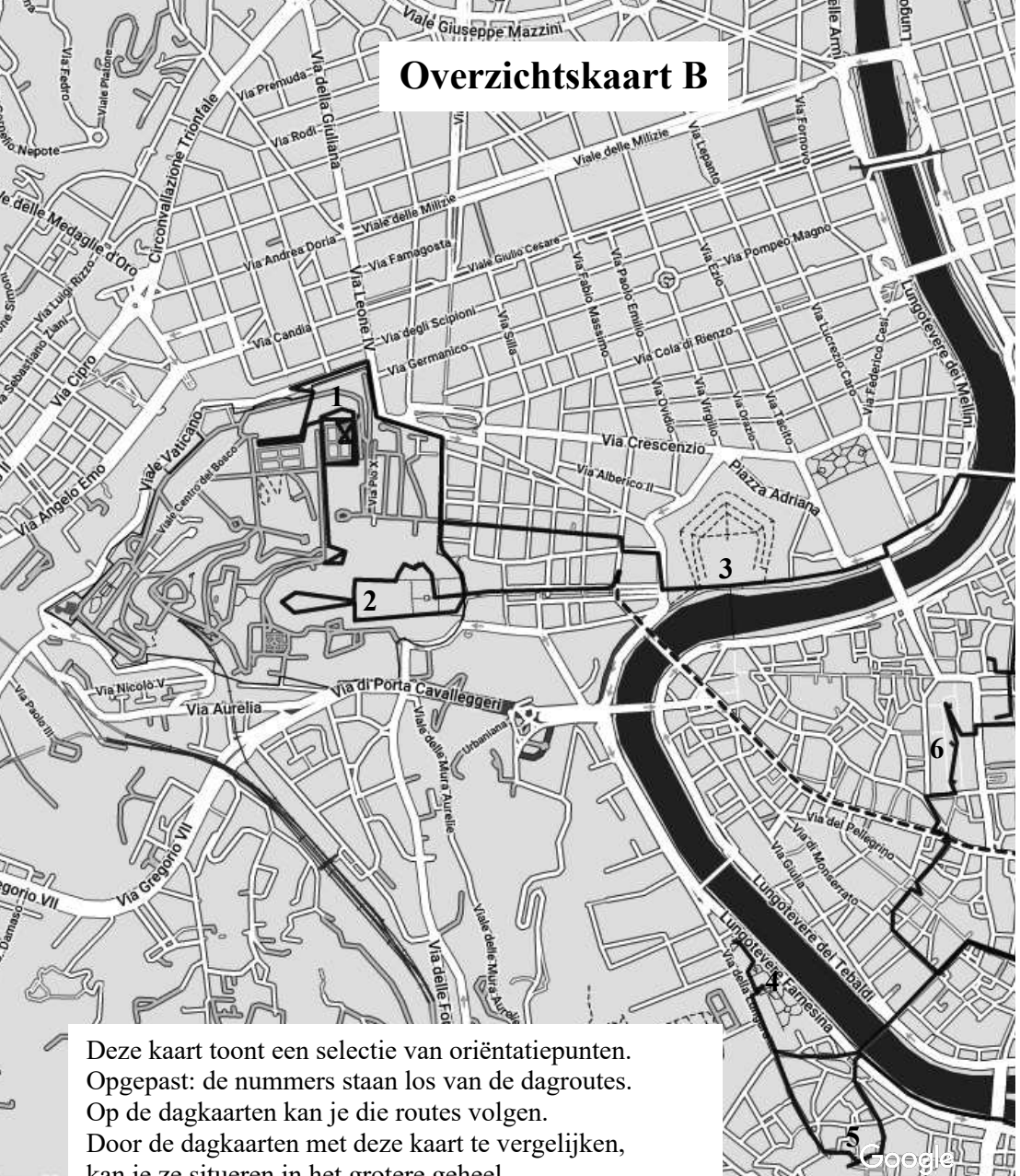
Kaartkundige *caveats*

(geen *knaagdieren* maar *waarschuwingen*)

(Sla gerust over, behalve nummer zeven!)

1. De kaarten zijn gemaakt met liefde en *Scribble Maps*, op basis van kaartgegevens van Google.
2. Het appartement bevindt zich vlak bij station Termini. Om privacy-redenen vertrekken de dagroutes vanuit het station; de Italiaanse eigenaars zijn op hun rust gesteld.
3. Het eerste deel - zonder bezienswaardigheden - van een dagroute is soms weggelaten.
4. De weg terug - van de laatste attractie van de dag naar Termini - staat niet op de dagkaart. Je vindt die zelf wel.
5. Onderbroken lijn? Openbaar vervoer.
Ononderbroken lijn? Te voet.
6. Van dubbele bezoeken aan dezelfde bezienswaardigheid is meestal maar één route afgebeeld.
7. Belangrijk: op de kaart staan enkel legale routes, en dus niet eventuele illegale. We vragen uitdrukkelijk om eventuele illegale zijpaden uit het boek niet uit te proberen. Breng jezelf en anderen niet in gevaar.
8. Een digitale versie van de kaarten vind je via:
https://www.scribblemaps.com/maps/view/Rome_en_Julia/Rome_en_Julia

Overzichtskaart B

Deze kaart toont een selectie van oriëntatiepunten. Opgepast: de nummers staan los van de dagroutes. Op de dagkaarten kan je die routes volgen. Door de dagkaarten met deze kaart te vergelijken, kan je ze situeren in het grotere geheel. (Voor dag 3 kan je overzichtskaart A gebruiken.)

1 Musei Vaticani

2 Sint-Pieters

3 Engelenburcht

4 Villa Farnesina

5 Trastevere

6 Piazza Navona

7 Ara Pacis

8 Galleria Borghese

9 Pantheon

10 Trevifontein

11 Kattenplein

12 Capitool

13 Markten van

Trajanus

14 Forum Romanum

15 Palatijn

16 Aventijn

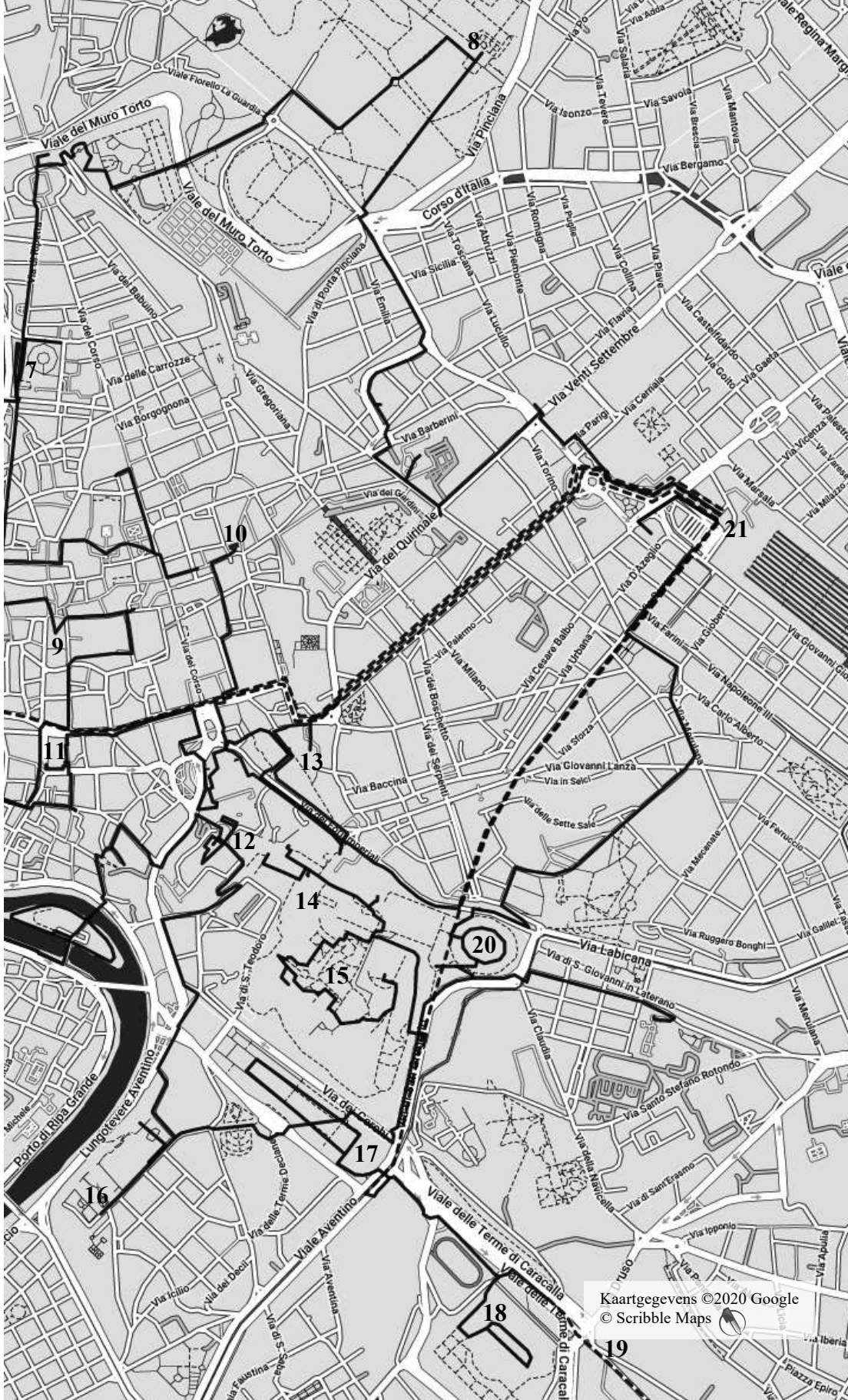
17 Circus Maximus

18 Thermen van
Caracalla

19 (richting) Via Appia

20 Colosseum

21 Termini

DAVID

30 juni 20 - 7 juli 20****

Voor het eerst in de geschiedenis van ons gezin mocht een van de kinderen de bestemming van de reis bepalen. Zo stelden mijn ouders een daad van hip ouderschap. Die bestemming lag eigenlijk al lang op voorhand vast: Rome, *De Eeuwige Stad*. Ik had erg duidelijk gemaakt dat, als het aan mij lag, de reis daarheen zou gaan, en was dan ook heel blij toen ik hoorde dat mijn wens in vervulling ging. Het nieuws kwam op 30 juni 20**, de laatste dag van het schooljaar. Ik was twaalf, bijna dertien.

‘We willen je ook belonen, omdat je het zo goed hebt gedaan op school.’

Ik had het eerste jaar achter mij gelaten, net als Suzanna.

‘Zweinstein’, had zij het genoemd, toen we - tien maanden eerder, op 1 september - naar huis fietsten van de kennismakingsdag voor eerstejaars. De school leek inderdaad wel op een oude burcht.

‘Het lijkt mij nog iets meer bouwvallig dan dat sprookjeskasteel.’

‘Sprookjes? Het is niet omdat jij het niet kan vinden dat het niet bestaat. Dreuzel.’

‘Liever een dreuzel dan een meisje.’

‘Wat?’

‘Je hebt mij gehoord!’ Ik draaide de oprit op en gooide mijn fiets in het gras.

‘Pas maar op dat ik je niet in de gracht flikker, met mijn magische krachten!’

Ze stortte zich op mij met een volstrekt onvergeeflijke kreet: ‘*Crucio!*’

Ik ging neer: ‘*Morituri te salutant!*’

‘En, hoe was het?’ Mijn vader kwam met een boek in zijn handen naar buiten. ‘Als ik het zo hoor, zijn jullie er helemaal klaar voor?’

‘Het was wel OK. Maar er was één irritante *drama queen* ...’

‘En wat is haar standpunt?’

‘Viel wel mee. Alleen de jongens waren nogal kinderachtig.’

Zo eindigde toen de zomer.

We waren altijd onafscheidelijk geweest. Zelf herinnerde ik mij daar niet zoveel van, maar in de kleuterklas lazen we al samen de boekjes die de juf had uitgestald aan het vliegend leestapijt, dat in werkelijkheid teleurstellend in zijn hoek bleef liggen. Juf zong het zo: ‘Op het vliegend leestapijt, reis je mee doorheen de tijd, want al wie veel boeken leest, die kan reizen in zijn geest.’

Het was niet echt een goed liedje, en achteraf gezien ook best traumatiserend.

Toch groeiden we op tot gezonde lagereschoolkinderen. Wel was ik een kop kleiner dan de rest, iets waar ik mij vooral bewust van was bij turnlessen. Verder had ik er geen last van. Ik had evenveel vrienden als de doorsnee jongen, speelde aanvankelijk wel met meisjes en daarna een tijd niet meer, wat gelijk opging met mijn geloof in Sinterklaas.

Met de Sint is het nooit echt meer goed gekomen, met de meisjes wel, en toen ik twaalf was, mochten we naar het ‘college’, waar ook Latijn werd gegeven. Ik twijfelde er niet aan dat dat nuttig ging zijn, omdat ik alles had gelezen wat ik over de Romeinen kon vinden.

Uren hadden Suzanna en ik samen doorgebracht in de zetels van de bib. Meer dan eens gingen de lichten uit voor we de zaal verlaten hadden. De bibliothecaresse zou ons toch nooit opsluiten, al hoopten we er stiekem op. Eén keer smokkelden we met voorbedachten rade chips en cola mee, maar onverbiddelijk las ze het plan van onze gezichten.

Terwijl Suzanna steeds meer fantasy las, en er een experte in werd, had ik een voorliefde voor geschiedenis. We hielden elkaar wel op de hoogte.

‘Rome, *De Eeuwige Stad* ...’

Zo begon de leraar Latijn op 2 september het schooljaar, nadat hij de ramen had opengezet, om naamkaartjes had gevraagd, en had uitgelegd welke boeken we zouden gebruiken.

‘Wie van jullie is er al geweest?’

Een paar handen.

‘Goed! Jullie zullen heel wat kunnen vertellen. En ik ben er zeker van dat de rest naar Rome zal willen gaan. Welke rivier stroomt er al eeuwen door die Eeuwige Stad?’

Mijn gedachten begonnen af te dwalen. Numitor, Rhea Silvia, Romulus en Remus ... in een mandje ...

‘Zo belandden ze in de grot van de wolvin. In plaats van te doen wat elke normale wolvin zou doen, hen opslokken als tussendoortje’

- ik was weer bij de les -

‘nam ze hen mee om hen op te voeren. En wat kreeg die sympathieke *lupa* daarvoor? Stank voor dank! Op een dag kwam Faustulus de herder langs. Die zag de baby’s, jaagde de wolvin weg, en nam hen mee naar huis. ‘Alsjeblieft schat, ik heb een cadeautje.’ - ‘O, wat leuk, zijn het bloemen?’ - ‘Nee, het zijn baby’s.’

De klas lachte.

‘De grot waar die baby’s zijn gevonden, bevindt zich aan de voet van de Palatijnheuvel, in het centrum van Rome. Toen Romulus en Remus achttien waren, hebben ze daar een nieuwe stad gesticht. Eerst hebben ze wat ruzie gemaakt over de naam, toen hebben ze naar de vogels gekeken - want dat deden de Romeinen - en daarna heeft Romulus zijn broer vermoord. Op de Palatijn zijn nog altijd overblijfselen van hutjes die de eerste Romeinen daar hebben gebouwd, in de achtste eeuw voor Christus. Ongeveer 700 jaar later heeft Augustus, de eerste keizer, vlak daarnaast zijn huis laten bouwen. Dat staat er ook nog! Of toch een paar muren.’

Terwijl we naar huis fietsten, hadden we het erover.

‘Volgend jaar wil ik naar Rome.’

‘Je leest mijn gedachten.’

‘Dat is het laatste wat ik wil ...’

Toen was het schooljaar dus voorbij, en kreeg ik een trip naar Rome cadeau. Suzanna was blij voor mij, en stikjaloers.

‘Wat zouden jullie ervan vinden, mocht Suzanna meegaan?’, vroegen mijn ouders aan de hare. Voor hen was dat OK.

‘Wat zou jij ervan vinden, mocht Suzanna meegaan?’

Ik aarzelde niet. ‘Wil je mee?’

We vertrokken al op 7 juli: pap, mam, Suzanna, ik, en mijn zussen van negen en vijf. Rond zes uur ’s avonds kwamen we aan in de *Aeroporto Leonardo da Vinci*. Da Vinci en vliegen: lag voor de hand. Treinreizen blijkbaar ook: na het bagagegedoe installeerden we ons in de blauwe zetels van de *Leonardo Express*.

‘Nu al een luxereis’, zei mijn vader. ‘We zitten in eerste klas. Voor onze genieën kijken we niet op de kosten.’

‘Handig dat er alleen maar eersteklaswagons zijn.’

‘Ook dát hebben ze gezien!’

‘Ik had het ook gezien’, zeurde mijn jongste zus.

Omdat de vermoeidheid begon te wegen, stelde pap ons voor een uitdaging.

‘De eerste die een oud-Romeins gebouw ziet, krijgt een *gelato*.’

‘Wat is een *gelato*?’

‘Drie mogelijkheden.’ Hij telde ze af op zijn vingers. ‘Ten eerste: een glibberig weekdier uit de Pontijnse moerassen.’

Het deed denken aan naaktslakken van epische proporties.

‘Ten tweede: een typisch Romeins gerecht, op basis van koeientaarten.’

Terwijl wij slap lagen van het lachen - in schrill contrast tot zijn serieuze gelaatsuitdrukking - zat mijn moeder hoofdschuddend toe te kijken. Het leek een melige familiefilm.

‘Ten derde ... wat de Fransen noemen: ‘*une glace*’, en je krijgt het soms ook in een potje.’

‘IJs!’

Ik dacht terug aan die eerste les, toen we Latijnse woorden hadden leren uitspreken.

‘Het Latijnse woord voor ijs is ...’

‘glaci-ès’

‘Meneer, dat is toch ook zo in het Frans? *Une glace?*’

‘Goed gezien! En in het Italiaans is het ... *ghiaccio*. Maar pas op! Bestel je in Italië zo’n *ghiaccio*, dan krijg je bevroren water, in het beste geval ijsblokjes. Want een Italiaans ijsje is een ...’

‘*Gelato! Gelato!*’ De airco werd luidkeels overstemd door het gezusterte. Ze trommelden tegen de treinramen, alsof ze de Romeinse overblijfselen uit hun holen wilden lokken. Het leek alsof er in de bruingebrande velden alleen maar ruïnes stonden, maar dan geen oud-Romeinse. De stations waren onder handen genomen door graffitispuiters. Het gaf allemaal een vervallen indruk. We reden zelfs voorbij een soort tentenkamp.

‘Wie woont daar?’

‘Mensen die geen geld hebben om een echt huis te betalen’, zei mijn moeder. Mijn gezicht betrok, alsof het mijn schuld was dat hier mensen onder golfplaten woonden. Mam zag natuurlijk meteen dat er mij iets dwars zat. ‘Veel van die mensen wonen hier maar tijdelijk’, voegde ze eraan toe - zonder te verduidelijken of dat hoopgevend was.

‘Een Romeins gebouw!’ Mijn oudste zus wees naar een heuvel. ‘Maar ik denk wel dat het nog nieuw is.’ Op slag was ik terug vrolijk. Zo stom was ze nog niet.

‘Dat is ...’

‘Het vierkante Colosseum!’ Ik had erover gelezen. ‘Uit de Tweede Wereldoorlog?’

‘Klopt. In die tijd wilden sommige politici, zoals Mussolini, zich vergelijken met de oude Romeinen. Op die heuvel daar hebben ze een hele nieuwe wijk gebouwd. Weet je hoe die heet?’

We keken hem onwetend aan.

‘EURRRRRRRRRRRRRRR!’ Een paar toeristen keken verbaasd op, maar namen niet echt aanstoot aan de hese Mufasa.

Terwijl mijn zussen op hun beurt de welp uithingen, praatten we nog wat verder over de geplande wereldtentoonstelling van 1942, totdat de Nala's zich weer de hoofdzaak herinnerden.

‘Ik krijg dus een ijsje!’, riep nummer één triomfantelijk.

‘*Technisch* gezien kan ik jullie vondst niet goedkeuren’, begon pap met zijn kunsthistorische stem, ‘maar je hebt wél oog voor het *Nachleben* van kunststromingen uit de klassieke oudheid.’

Niet-begrijpend keken de meisjes hem aan.

‘Ja, je krijgt je ijsje. Jullie krijgen allemaal een ijsje!’

Zo reden we Rome binnen. De EURRR's waren niet van de lucht. Het kille gevoel dat de geïmproviseerde huisjes hadden gegeven, was geweken. De koele architectuur van de fascistenvijk kon niet op tegen het vooruitzicht op een *gelato*. Maar mijn moeder had gelijk. Er zat mij iets dwars.

Het begon op de eerste dag van de vakantie, een week voor we op reis vertrokken, met een vreemde droom. Ik herinnerde mij achteraf niet precies wat er aan de hand was geweest, maar ik werd wakker met een gevoel van angst - en meteen daarna opluchting. In de vakantie droomde ik wel eens over school. Meestal moest ik dan een toets afleggen waarvoor ik niet had gestudeerd: dwaze nachtmerries. Maar het knagende gevoel van die dromen was iets anders dan wat ik die nacht meemaakte. Of beter: zag. Of - ik had echt moeite om het mij te herinneren - niet zag. Ik stond alleen in een dichte mist, of een dichte rook. In die mistige rook wás er iets. Er was iets verborgen.

Dat was het enige dat ik mij voor de geest kon halen. Ik ging naar beneden. Mijn zussen zaten al voor de tv. *De jeugd van tegenwoordig* ... Het stemmetje in mijn hoofd volstond om mij weer bij de realiteit te brengen. Ik ging aan tafel zitten; het ontbijt stond klaar; het was 1 juli.

We ontbeten samen, mam ging naar haar werk, en pap verschanste zich een voormiddag in zijn bureau. Hij beloofde in de namiddag met ons de stad in te trekken, dus vond hij het volstrekt

gerechtvaardigd om de televisie aan te laten, en dat vonden mijn zussen ook. Ik zette mij in de tuin met een boek over Rome.

Toen we die avond thuiskwamen, stortten mijn zussen zich op mam.

‘We zijn naar de markt geweest, en we hebben ijs gegeten, en we hebben paarden gezien, en er was ook een springkasteel maar daar mochten we niet op.’

Gelukkig kon mijn vader de verwijtende toon wel aan.

‘En er was onweer. En David was weg!’

Ik kon niet uitleggen hoe het gebeurd was. We wandelden door het Begijnhof. Het was prachtig weer, maar tegen de late namiddag stak er een felle wind op. De blauwe hemel maakte plaats voor onweerswolken. Tijd om naar huis te gaan. Toen ik stopte om mijn veter te binden - waar ik om onduidelijke redenen erg slecht in was - vielen de eerste druppels op de kasseien. Ik keek omhoog, alsof ik mij instinctief afvroeg waar dat water vandaan kwam. Boven de middeleeuwse stad hing elektriciteit in de lucht: bliksem en donder kwamen dichterbij. Een flits ging door mij heen. Het grijs van mijn droom ...

Ik dwong mijzelf kalm te worden.

Toen zag ik haar. Ze zat op het muurtje aan het water. Het eerste wat in mij opkwam: vreemd om daar zo in de regen te blijven zitten. Ik zag dat ze ook naar mij keek. Ze was mooi, een beetje ouder misschien. Ik wist zeker dat ik haar niet kende, en wilde verder gaan - mijn vader en zussen waren al in een van de zijstraten. Met een beleefd knikje wilde ik me ervan afmaken. Ongemakkelijk. Ze glimlachte. Ik wandelde verder. Toen hoorde ik het.

‘David ...’ Ze fluisterde. Mijn naam. Ik draaide me om.

Natuurlijk was ze verdwenen.

‘David!’

Deze keer was het mijn vader, in de verte. Vlak daarna rinkelde mijn gsm.

‘Waar zit je? Wij zijn al bijna aan de auto.’

‘Ik kom, ik kom. Ik ...’

‘Je weet waar we staan?’

‘Jaja, tot zo.’

Ik zette het op een lopen. Nog één keer keek ik om. Ze was er niet meer.

Dat herinnerde ik mij die avond, terwijl ik in bed lag. De laatste regendruppels gleden over het dakvenster. Vlak voor ik in slaap viel, zag ik haar gezicht. Haar ogen waren grijs.

De volgende ochtend scheen de zon, en leek het allemaal een droom. Ook de dagen erna gebeurde er niet veel. Ik sliep nog een paar keer slecht. Of dat door de warmte kwam, of door de terugkerende nachtmerries, was niet helemaal duidelijk. ‘Terugkerend’ was trouwens niet het juiste woord; ‘nachtmerrie’ evenmin. Iedere nacht droomde ik iets anders. Wel waren er elementen die terugkwamen, zoals de grijze wolken, en vaak hing er een spookachtige sfeer, als in de nacht voor 1 juli. Maar ik werd ook een paar keer wakker met een loom gevoel, alsof ik in een tropische zee had gezwommen.

Natuurlijk dacht ik nog aan het meisje, maar ook zij was deel gaan uitmaken van de dromen die mij afwisselend kwelden en opbeurden. Ik kon ze moeilijk opschrijven in mijn dagboek, omdat ik ze mij niet scherp genoeg herinnerde. Wanneer ik het toch probeerde, was er iets dat mij tegenhield. Het waren tenslotte maar dromen. Dus hield ik ze gescheiden van de gewone aantekeningen, en beperkte mij tot summiere aanduidingen - kleuren, vormen, geluiden - op de laatste bladzijden. Op de andere speelde ik dan mijn rol van historicus. ‘1 juli: markt, ijsjes, paarden. Onweer.’ De rest van de tijd bracht ik door zoals anders: al lezend. Over Rome, natuurlijk.

De meest memorabele activiteit van die dagen was het bezoek aan mijn grootouders. Ik ging er voor het eerst zonder ouders naartoe, samen met Suzanna.

‘Hou je gsm in de buurt!’

Er waren grenzen aan het moederlijke vertrouwen, al was het geen gevaarlijke expeditie: fiets aan het station stallen, *pass* invullen,

rijden. Ik kon er ook zeker van zijn dat ze ons op het perron stonden op te wachten. Net als iedereen had ik de coolste opa en oma. Ze woonden niet in de buurt, zodat ze niet konden fungeren als babysit, en er dus altijd een mysterie over hun grootouderlijke bestaan bleef hangen. Ik zag hen maar een paar keer per jaar, met het hele gezin, meestal op feestdagen. Terwijl het toen gewoon 4 juli was.

‘Hier is hij dan, dames en heren!’

Gegeneerd daalde ik de trappen af; het onthaalcomité schakelde een versnelling hoger.

‘Vanuit zijn veilige thuishaven ondernam hij de tocht naar deze uithoek van de beschaving. Hij wist niet wat hem daar te wachten stond, of wie hij daar zou treffen ...’

Mijn grootvader leek verdacht veel op mijn vader - terwijl die toch zijn schoonzoon was.

‘Maar dat hoeft niet te verbazen! Want het is vandaag 4 juli, en 4 juli is ...’

Independence Day! De woorden lichtten op in mijn achterhoofd.

‘*Independence Day!* Dag van onafhankelijkheid! Tijd om zich te ontvoogden van het juk van de bezetter!’

Sussend legde oma haar hand op de arm van de redenaar. ‘We zijn blij je te zien.’

‘Natuurlijk zijn we blij. Onze oudste kleinzoon! En wie is deze bevallige verschijning?’

Nu was het haar moment om gegeneerd te zijn.

‘Suzanna zit bij mij in de klas. Ze gaat volgende week mee naar Rome.’

‘En helemaal alleen naar hier gekomen? Dat verdient een *Tea Party*.’

Hij lachte zelf om het grapje, dat hij met veel plezier zou uitleggen: de oorlog tegen de Engelsen, de Verenigde Staten ... ‘Dus daarom wordt er op 4 juli zo’n massa geld de lucht in geschoten.’

‘Er is ook een film *Independence Day*.’

Wat ik aan mijn grootouders apprecieerde, was dat ze ook belang stelden in wat ik te zeggen had - misschien nog meer dan mijn ouders.

‘De moeite? We kijken graag historische films.’

Historisch? In zekere zin. De *nineties*?

‘Hij gaat over aliens die naar de aarde komen. Er worden nogal wat steden opgeblazen. En op het einde winnen de Amerikanen.’

Het meest angstaanjagend is het begin. De ruimteschepen doemen op uit de wolken. De lucht is verduisterd; ze hangen daar maar. Ze tellen af.

‘... niets voor ons, denk ik.’ Opa ging verder met zijn betoog. We wandelden intussen langs de oude stadsmuur. Ik moest terugdenken aan die namiddag, de grijze lucht, mijn droom, de film.

‘... en daarom hebben ze de thee overboord gegooid. Zonde, eigenlijk, maar begrijpelijk. Voilà, we zijn er.’

Eerst zette oma de radio aan. Er was bij hen altijd klassieke muziek. Het huis rook ook altijd naar boeken, en leer. Dat kwam door de oude boekbanden, maar ook gewoon door de zetels. Ze pasten bij mijn grootouders. We zetten ons in de krakende fauteuils.

‘Vertel eens, wat zijn de plannen voor de vakantie? Jullie gaan dus naar Rome? Wat is er daar eigenlijk te zien?’

Zo brachten we de namiddag door, met thee - of ice tea - en koekjes, en foto’s van hun reizen. Toen we thuiskwamen, toonde ik het boek dat ik had gekregen: *Rome. Een reisgids vol verhalen*. Behalve de iPad zou ik dus minstens één echt boek meenemen.

‘Jullie ruiken naar oma en opa’, zei mijn kleine zus.

‘Het ruikt hier naar opa en oma’, zei mijn andere zus. Nieuwsgierig kwamen we binnen in ons Romeinse appartement.

Toen we een paar uur eerder uit het vliegtuig waren gestapt, hadden we naar adem gehapt. Heet! In de luchthaven en de trein was het niet te merken, maar toen de *Leonardo Express* ons uitspuwde in *Roma Termini*, viel de warmte als een pizza in onze nek. Tijdens de korte wandeling werd de hitte ons door de straatstenen toegeblazen. De zon was al een tijd over haar hoogtepunt, maar er was geen wind, en de voetpaden straalden.

Opvallend waren de hoge gebouwen. Geen huizen zoals thuis. Het appartement was dan ook op de vijfde verdieping van een

palazzo. Sinds pap dat de eerste keer had gezegd, verbeeldden we ons een vorstelijke residentie. De verwachtingen werden grotendeels ingelost.

‘Hier zijn we dan, ons paleis!’ Er was een keuken (reden om niet op hotel te gaan), een badkamer (bezet door de jongste hofdames), een woonkamer en drie grote slaapkamers. We trokken onze schoenen uit, en liepen op blote voeten over de terracotta tegels. Pap zat in de sofa, in zijn onderhemd, ogen gesloten.

‘Weet je waar het woord *palazzo* vandaan komt?’, vroeg ik.

‘Mmm.’

We vertelden over Romulus en Remus, de wolvin, en keizer Augustus: hun hutjes, holen en huisjes op de Palatijn.

‘Op die heuvel bouwden ook de latere keizers hun paleizen. Palatijn is *Palatinus*, en paleis *Palatium*. In het Italiaans werd het *palazzo*!’

‘Staat dat in het boek dat je hebt gekregen?’

‘Waarschijnlijk. We hebben het ook op school geleerd.’

‘*Streven is leven*. Ik ben blij dat ik zo’n geleerde gidsen mee heb. Maar door al dat geklets heb ik last van een droog *palatum*.’

‘*Palatum*?’

‘Een droog gehemelte. Water alstublieft?’

Van Palatijn naar plakmond. Met hem wist je nooit.

Het duurde even voor we geïnstalleerd waren, en mijn zussen waren moe. Dus werd er nog niet gekookt, maar gingen we pizza eten aan de overkant, en daar protesteerde niemand tegen. En er was natuurlijk een ijsje, voor winnaars en verliezers.

Toen de meisjes uiteindelijk in bed lagen, maakten Suzanna, pap en ik nog een korte wandeling. Zo kwamen we op het weidse plein voor station Termini. Bussen reden af en aan, passagiers stapten in of uit, en het leek alsof die bedrijvigheid nog wel even zou duren.

Achter een hek stond een oud gebouw met hoge bakstenen muren.

‘De Thermen van Diocletianus.’

‘Een Romeins badhuis!’

‘*Sì sì.* Hier kwamen ze douchen. Daarom heet het station ook Termini.’

‘Cool.’ Ik zag de bladzijden met Romeinse thermen - en Latijnse termen - voor me. Wat had de leraar alweer gezegd?

‘*Caldarium* komt van *calidus* - warm - *tepidarium* van *tepidus* - lauw - en *frigidarium* van *frigidus* - koud. *Caldarium* doet denken aan *cold* of *koud*, maar betekent dus warmwaterzaal. Dat is ook zo in het Italiaans: *caldo* warm, *freddo* koud, *tiepido* lauw. Let dus goed op als je in Italië een koffie bestelt! Al serveren ze ook echt *caffè freddo*, en zelfs *cappuccino freddo*!’

‘Interessant’, knikte pap. ‘We zullen nog eens moeten terugkeren: het is gesloten. Er is trouwens nog een ander thermengebouw in Rome, van ...’

‘... Caracalla. Daar moeten we ook zeker nog naartoe!’

‘Dan kunnen we nu maar beter gaan slapen, als we dat drukke programma moeten volhouden. Morgenvroeg wordt het in elk geval een *doppio*.’

‘Wat is dat?’

‘Twee espresso’s in één kop.’

‘Nee, daar, die affiche.’

Aan de overkant stond een groot, zalmroze gebouw. Op de gevel hing een reusachtige prent van een Romeinse bokser. Hij zag er verslagen uit.

‘*ONCE WERE ROMANS* ... Ooit waren er de Romeinen ... In bombastisch Engels ... Het is het *Palazzo Massimo*: óók een museum.’

‘Gaan we daar ...’

‘Eerst slapen, dan *doppio*’s, en dan zien we. Kom, we gaan over het busseplein en door het station. Dan kunnen we nog wat boodschappen doen voor morgen.’

‘*Wat is dat?*’ Gebiologeerd door de poster, hadden we het bronzen beeld niet gezien: een reusachtige groene man, met een gapend gat in zijn buik ...

‘Dat is een oude paus.’

‘Ik vind hem maar *creepy*. Een *creepy* Shrek.’

Terwijl we tussen de bussen laveerden, zagen we iets dat alle indrukken deed vergeten. Twee vrouwen sloften achter een uitgebouwde winkelkar. Ze zagen er ongewassen uit, en het leek erop dat de kar al hun bezittingen bevatte. Pap had het ook gezien, en had besloten te zwijgen. Zijn bezorgde blik was me niet ontgaan.

Termini was een luidruchtige chaos van reclame, licht en winkels. Maar in het appartement was het al stil.

‘Slaapwel.’

‘Buonanotte.’

Er volgde heen-en-weergeloop naar de badkamer, en dan snel naar bed.

‘Zalig dat we in Rome zijn.’

‘Ja.’

Veel meer kwam er niet uit: te moe. De kussens gooiden we er snel uit: te dik. De dekens gooiden we er snel af: te warm. Buiten loeide een ambulance. Gek dat die zo anders klonk. Door de kieren van de luiken kwam nog wat licht. Ik staarde naar het plafond, en zag de bokser, de paus, de oude vrouwen, Shrek. Hun gezichten vloeiden langzaam in elkaar. Hopelijk droomde ik er niet van. Maar hoe verontrustend mijn dromen ook waren, ze gingen zelden over wat ik gezien had. Waarover dan wel?

Suzanna merkte dat ik nog wakker was.

‘Is er iets?’

‘Wat zou er zijn?’

Gek dat we daar nu samen lagen. Thuis hadden we genoeg bij elkaar gelogeerd.

Maar hier ... Het was toch anders.

8 juli 20** : eerste dag

Geen discussie mogelijk: Colosseum, Forum Romanum, Palatijn. In die volgorde, tot iedereen uitgeput was. Pap had de route gepland. We moesten eerst langs *Via Cavour*. Achter een kerk met twee grote koepels stond een obelisk.

‘De *Santa Maria Maggiore*, één van de grootste kerken van Rome. Die obelisk komt trouwens uit Egypte.’

Aan de voorkant: een zuil. ‘Die komt dan weer van het Forum Romanum. Ik weet niet meer uit welk gebouw.’

‘Waarom hebben ze die palen hier gezet?’

‘Die *palen* staan op kruispunten, goed te zien vanaf andere kerken: een idee van een paus uit de jaren 1500. Een soort wegwijzers. En je kon er ook nog eens een beeld op zetten.’

We passeerden nog een heel aantal andere kerken.

‘Hoeveel zijn er in Rome?’, vroeg mijn oudste zus.

‘Minstens duizend.’

‘Waarom?’, vroeg de jongste.

‘Om te bidden en zo.’

‘Ik wil ook bidden.’

Aan die plotse bevlieging werd weinig aandacht geschonken.

We kwamen in een park. Uit de grond staken Romeinse stenen.

‘Gisteren zijn wij nog naar de thermen gaan kijken’, zei pap.

‘Romeinen hadden geen badkamer, dus gingen ze naar een badhuis.’

Mijn zussen vonden dat niet eens zo’n gek idee.

‘Hier waren de baden van keizer Trajanus, gebouwd op het paleis van de meest gestoorde Romeinse keizer: het *Gouden Huis* ...’

‘... van keizer Nero!’

‘Goed! En wat is de link tussen Nero en het Colosseum?’

‘In zijn tuin was eerst een groot meer. Op die plaats hebben ze het Colosseum gebouwd.’

‘De eerste die het ziet, krijgt tien punten.’